

Leggja botn til einar størri Føroyar

Í næsta mánað fer danska stjórnin at ratificera havrættar-konventiónina, og tað merkir, at føroyskir og danskir myndugleikar nú fara undir eitt miðvíst arbeiði at prógva, at føroyski landgrunnurin heldur fram suður eftir, og at ein partur av stóra Rockall og Hatton háslættanum er føroysk ogn

MARK
Jan Müller

Anfinnur Kallsberg, lögmaður og Eyðun Elttør, oljumálaráðharri á oljuráðstevnu í Stavanger fyri nøkrum árum síðani. Stóra kortið á veggnum vísir økið sunnan fyri, sum Bretland, Írland, Føroyar og Ísland gera krav uppá. A myndini er eisini Kjartan Kristiansen, stjóri á Menningarstovnum

Mynd Jan Müller

Føroyar gjordust størri, tá vit gjørdu avtalu við bretar og íslendingar um markið. Nú er so ætlanin at tvífalda Føroyar. Talan er um rættin til stóru økini fyri sunnan

uttan fyri 200 fjórðingar, sum enn eingin eigur men sum ikki færri enn fyra lond gera krav uppá, teirra

millum Føroyar. Í dag fevna Føroyar um eitt knappar 300.000 ferkilometrar stórt øki. Stóra økið

fyri sunnan er góðar 300.000 ferkilometrar.

Talan er ikki um nakað nýtt mál. Tað hevur verið meira og minni gongd í tí seinastu nógvu árinum, men fyri okkara viðkomandi var tað lagt á hillina, tá vit raðfestu markið millum Føroyar og Bretland fremst. Nú hetta markið, markið móti Noregi og markið móti Íslandi eru komin upp á pláss liggur "bert" stóra økið fyri sunnan eftir av týðningi at fáa uppá pláss. Í sambandi við at Danmark nú fer at góðkenna havrættarsáttmálan er danska stjórnin eisini farin at fyrireika próvførluna fyri krøv til øki uttan fyri 200 fjórðingar bæði í Grønlandi og Føroyum.

Málið hevur verið viðgjørt í landsstýrinum, og nú hevur Oljumálaráðið so sett ynski fram um at fáa góðar 5 mill. kr á eykafiggjarlóg til arbeiðið. Lögmaður er sera fegin um, at málið er komið hertil og sigur, at frá føroyskari síðu hava vit ynskt, at arbeiðsbólkurin, sum hevur við Føroyar at gera, fær foroying í leiðsluna. Og tað er játtað. Martin Heinsen, stjóri á Jarðfrøðisavniinum, verður formaður.

Lögmaður sigur víðari, at tað er heilt náttúrligt, nú vit krevja formann í einum av arbeiðsbólkunum, at vit so eisini luttaka figgjarglaga

í verkætlanini. Danir hava sett góðar 20 mill. kr. á figgjarglógina til arbeiðið í ár og verður helst líkandi upphædd sett av tey komandi fimm árinum. Neyvan verða nakrar kanningar gjørdar í 2003, men ætlanin er heldur at fáa eitt yvirlit allar tær kanningar, sum longu eru gjørdar. Tað skulu eisini gerast seismiskar kanningar og royndarboringar, men tær liggja nakað longur frammi.

Anfinnur Kallsberg sigur, at vit frá føroyskari síðu fara at gera okkum stóran ómak við hesum, tí hetta er eitt so stórt og týðandi mál fyri okkum. Í hesum sambandi royna vit eisini at fáa innlit í tilfar, sum aðrir hava savnað saman.

Vit hava áður gjørt okkara krav galdandi um økið sunnan fyri, men tá vit fóru undir at finna eina semju um mark millum Føroyar og Bretland valdi man eisini at hekta kravið til Rockall av, fyri ikki at órógva hitt málið. Men nú er tað so brandaktuelt at fáa tað gjørt.

Eitt av stóru málunum

Sær lögmaður fyri sær, at føroyingar sum fráliðru fara at fáa rættin til ein part av tí stóra økinum sunnan fyri!

- Ja tað geri eg. Hyggur tú at einum havkortum um

okkara leiðir so sær tað út sum, at Rockall háslættin er eitt framhald av tí føroyska kontinentalsoklinum, men tað kunnu aðrir so eisini siga um síni øki. Tað eru jú dýpi ímillum. Og íslendingar gera eisini krav uppá Rockall. Írar gera tað og bretar gera tað. Men har eru nakrar djúpar rennur millum. Og hyggur tú tí náttúrliga at tí, sær tað út til at partur av økinum hoyrir til Føroyar, men tað skulu vit prógva.

Lögmaður heldur hetta vera eitt av stóru málunum hjá føroysku tjóðini í framtíðini. Talan er so eisini um eitt øki norðanfyri, sum bæði Ísland og Noreg gera krav uppá. Har er meira havdýpi, men har fara vit so eisini at royna at fáa prógv fyri, at hetta er eitt náttúrligt framhald av tí føroyska kontinentalsoklinum.

- Ein loysn, sum fer at gagna Føroyum, fer at geva okkum fleiri fyrimunir. Tað fer at geva okkum rættin til stór virði á havbotninum og í undirgrundini uttan fyri teir 200 fjórðingarnar, sum eru mark í dag. Lögmaður heldur og vonar, at vit hava eina góða sak, men tað skal gerast eitt stórt arbeiði fyri at prógva, at so er. Hann hevur stórt álit á okkara fólki, sum nú fara undir hetta so týðandi "detektiv-arbeiðið".

Fakta

Hóast flestu londini á okkara leiðum ikki ratificeraðu - t.e. formliga settu í gildi fyri teirra viðkomandi - Havrættarsáttmálan fyrr enn miðskeiðis í 90-árunum, gjørdur strandalondini kring Hatton-Rockall økið hvør í sínum lagi "designeringar" - t.e. einsæris krøv um landgrunnsrættindi - út um 200 fjórðingamorkini longu miðskeiðis í 80-árunum - baseraðar á ásetingarnar í Havrættarsáttmálanum, sum varð undirskrivaður í ST í 1982.

Føroyar - men formliga er tað Danmark - er tað seinasta landið á okkara leiðum at ratificera sáttmálan. Tað verður eftir ætlan gjørt í ár, møgliga longu í næsta mánað. Ein orsök til at henda góðkenning ikki er komin enn er m.a. eitt stríð, sum hevur verið millum Bornholm og Póland.

Designeringarnar hava ikki nakað altjóða status. Har aftur ímóti fáa øll strandalond, hvør í sínum lagi, eitt tíðarskeið - fram til 2009 ella í minsta lagi 10 ár frá tí, at tey hava ratificerað Havrættarsáttmálan - til at skjálprógva og dokumentera fyri eini sonevndari landgrunnsmarkanevnd undir ST (Commission on the Limits of the Continental Shelf, CLCS), at tey hava tær neyðugu náttúrugivnu umstøðurnar - náttúrligt samband ella "natural prolongation" - út eftir landgrunninum til at kunna gera formlig krøv galdandi og út um 200 fjórðingamarkið.

Ta uppgávuna hevur Jarðfrøðisavnið fingið at arbeiða við tey komandi árinum - saman við øðrum viðkomandi stovnum í Danmark og Føroyum.

Hetta er tó eitt ríkismál sum so. Danska ríkið hevur fimm umráði, har hildið verður, at man skal gera seg galdandi uttan fyri 200 fjórðingar. Av teimum eru tvey í Føroyum, eitt sunnan fyri og eitt norðanfyri. Síðani trý í Grønlandi. Løgd er ein ætlan yvir 10 ár, har pengar verða settir av til at kunna prógva rættin at gera krøvini galdandi uttanfyri 200 fjórðingar.

Økini, talan kann gerast um at gera krav um, eru fyri Føroyar partvíst á Hatton-Rockall økinum í ein útsynning úr Føroyum, og partvíst í Norðurdjúpmi í ein landnyrðing úr Føroyum.